

Сухицька Катерина Олександрівна,
слухач магістратури факультету підготовки
фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНСТРУМЕНТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ ЛЮДИНИ

Фахівці найчастіше відзначають проблему зневажливого ставлення до прав людини, влучно сформульовану Аннеке Оссе: «ті, хто працюють в системі органів безпеки та юстиції, у тому числі в поліції, іноді схильні розглядати законодавство (і права людини) як перешкоду в роботі» [1, с. 23]. Механізм нівелювання цієї проблеми детально вивчений правозахисниками: підвищення рівня правосвідомості поліцейських, формування поваги до прав людини за допомогою відповідних освітніх заходів. В Національній поліції України цей інструмент може бути реалізований у системі службової підготовки, яка регулярно здійснюється в кожному підрозділі Національної поліції. При цьому «забезпечення працівниками Національної поліції прав людини та громадянина під час виконання ними службових обов'язків» [2, п. 1.4.] ви значено як одне з основних завдань професійної підготовки. Однак до теперішнього часу навчальні теми, присвячені правам людини, «розчинені» в таких складових службової підготовки, як загально-профільна підготовка, функціональна підготовка, убачається, що проблематика забезпечення (усіх її складових: захисту, охорони та реалізації) прав людини повинна бути винесена в окремий напрям системи службової підготовки. Крім того, при засвоєнні (зокрема, в навчальних закладах МВС) змісту дисциплін, присвячених правам людини, необхідно змістити акценти з домінуючої теоретичної спрямованості на практичні заняття, ширше використовуючи метод тренінгів, напрацьований досвідом правозахисних організацій.

Другою проблемою (за ступенем уваги до неї) варто визнати підзвітність, підконтрольність, відповідальність поліції, детально вивчену західними теоретиками під назвою *accountability* [3]. Ураховуючи багатогранність концепції *accountability*, відзначимо лише вихідні основи підзвітності поліції. Ст. 59 Європейського кодексу поліцейської етики, крім державної впади, передбачає другого контролюючого суб'єкта: «поліція повинна відповідати перед державою, громадянами та їх представниками» [4, с.59]. Форми контролю Національної поліції України з боку громадськості постають дискусійним питанням, що поті знаходить лише формальне вирішення, натомість вимагає широкого фахового обговорення, які будуть пропонувані для імплементації. Крім того, ст. 60 зазначеного кодексу передбачає, що «контроль держави над поліцією повинен бути розподілений між законодавчою, виконавчою та су-

довою гілками впади» [4, с.60]. Попри критику правозахисників, відзначимо, що контроль за міліцією з боку українського парламенту все ж таки здійснюється, причому як а ргіогі - через прийняття законів, що регламентують статус і діяльність Національної поліції, так і а posteriori - шляхом заслуховування керівництва МВС.

Перелік інструментів, що сприяють забезпеченню прав людини поліцією, буде неповним без концепції community policing (частіше перекладається як «поліція на службі суспільству»). Однак саме її складність, концептуальність, поліінструментальність не дозволяє в нашому стислому дос лідженні позначити шляхи її реалізації в Україні. Звернемо увагу лише на один з інструментів цієї доктрини. Стаття 25. Рекомендації Res (2001) 10 Комітету міністрів державам - членам по Європейському кодексу поліцейської етики передбачає, що «Процедури прийому на службу повинні бути засновані на об'єктивних і недискримінаційних критеріях ... слід застосовувати політику набору чоловіків і жінок, які представляють різні складові суспільства, зокрема й етнічні меншини, оскільки кінцевою метою є тати склад співробітників поліції, який відображає те сутільство, на службі якого вони знаходяться» [6, ст. 25].

Події останнього року гостро вказують на неоднорідність українського суспільства та повинні стимулювати впровадження інструментів примирення, лояльності, толерантності, інтеграції в усіх сферах суспільного життя, й Національна поліція не може залишатись осторонь цих процесів.

Отже, проблему зневажливого ставлення до прав людини можна вирішувати за допомогою відповідних освітніх заходів, включивши в систему службової підготовки працівників Національної поліції окремий напрям «Забезпечення прав людини», широко запровадивши під час його вивчення метод тренінгів. Також, процедури прийому на службу до Національної поліції варто переглянути з урахуванням попереднього аналізу структури вітчизняної Національної поліції в контексті її відповідності тендерної, етнічної, культурної структури українського суспільства.

Використані джерела:

1. Оссе А. Принципы деятельности полиции : [мет. пос. по правам человека] / Аннеке Оссе. - М. : Amnesty International, 2006. - 343 с.
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від від 26.01.2016 № 50. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>
3. Police accountability [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wild/Policeaccountability>.
4. Европейский кодекс полицейской этики [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://polis.osce.org/library/view?item_id=2687&attach_id=1492.
5. Рекомендация Res (2001) 10 Комитета министров государствам - членам по Европейскому кодексу полицейской этики (принята Комитетом министров 19 сентября 2001 года на 765-м заседании Представителей министров) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/id/8117>.